

Историја уметности

(други део)

Барок

Барок је стил који је настао крајем 16. века у Риму, а затим се развио широм Европе. У сликарству су за њега карактеристичне јаке боје, снажни светлосни контрасти и илузија простора који се добија применом перспективе. Поред религиозних композиција, појављују се мотиви из митологије, пејзажи и мртве природе као самосталне сликарске теме. **Лоренцо Бернини** био је омиљени папски вајар. Пројектовао је *Трг цркве Св. Петра у Риму*, многе *фонтане* у римским градовима су његово дело, а једна од најпознатијих скулптура је *Занос Св. Терезе*. Међу најзначајнијим представницима барокног сликарства били су **браћа Карачи** и **Каравађо** (његов рад одликују снажни контраст светло-тамно тз. кјароскуро). Они су осликавали и сцене из свакодневног живота - **жанр-сцене**. Барок у Француској је присутан током 17. и 18. века, за време владавине Луја XIII и Луја XIV. У архитектури овог периода најзначајнија је *Версајска палата*, резиденција француских краљева, а највећи француски сликар за време владавине Луја XIII је био **Никола Пусен**. Најзначајнији представник шпанског барока је **Дијео Веласкес**, дворски сликар, који је претежно сликао портрете краљевске породице. Његово познато дело су *Младе племкиње*. Најзначајнији представник фламанског барока је **Питер Паул Рубенс**. Честе теме у његовом сликарству су митолошке сцене, у којима се среће акт- представа наге људске фигуре. Барокна уметност у Холандији има грађански карактер. Сликају се портрети, аутопортрети, мртве природе, ентеријери и жанр-сцене. Најпознатији холандски уметници овог периода су **Рембрант** (*Ноћна стража*) и **Вермер** (*Девојка са бисерном минђушом*).

Рококо је стил који произилази из барока и развија се током 18. века. Основне одлике рококо стила су раскош, декоративност, љупкост у приказивању људских ликова, лирски мотиви и игра светлости и сенке. **Антоан Вато** се сматра творцем рококоа, поред њега познат је и **Оноре Фрагонар** (*Љуљашка*).

Барок у Србији

После Велике сеобе 1690. народи у Србији су почели да примају утицаје барока. Најбољи пример барока у архитектури је **Саборна црква у Сремским Карловцима**, а познати барокни сликар био је **Теодор Крачун**.

Неокласицизам и романтизам су стилови који се јављају у Европи крајем 18. и почетком 19. века.

Неокласицизам карактерише појачано интересовање за античку уметност. У њој преовлађују правила и дисциплина у раду. Одлике сликарства су симетрија, чврст цртеж и стабилна форма. **Жал Луј Давид** је најзначајнији представник француског неокласицизма (*Отмица Сабинанки*). У неокласицизму се појављује посебан **мотив херојског пејзажа**- фигурални прикази у амбијенту са античким грађевинама.

Романтизам је, за разлику од неокласицизма, испуњен различитим осећањима. Романтизам представља врсту побуне против строгих правила, а карактеришу га емоционалност и маштовитост. Често на сликама приказују временске непогоде, ратове, теме из књижевности и фантастике и друго. У сликарству су карактеристични снажни колорит, контрасти светлог и тамног и драматичност. Најпознатији представник је **Ежен Делакроа** (*Слобода предводи народ*).

Реализам је настао у 19. веку као правац у уметности који се бавио претежно друштвеним темама- положајем радника и сељака у друштву и њиховим тешким животом. Међу најважније представнике реализма издвајају се **Густав Курбе** (*Туцачи камена*), **Оноре Домије** и **Франсоа Мије**. Група сликара је 1830. године основала ликовну колонију у Барбизону. Сликали су реалистичне пејзаже, а главни представници су били **Камиј Коро** и **Теодор Русо**. У Русији је формирана група уметника **Передвижници**, који су се такође бавили социјалним темама и илустровали живот обичног човека.

Импресионизам

Импресионизам је настао крајем 19. века у Француској. Уметници **сликају у природи**, при природном осветљењу. Палета је светла, сенке су лаке и прозачне. Сликају се пејзажи и сцене из свакодневног живота. Важан је моменат који уметник жели да забележи у свом делу. По слици **Клода Монеа** „Импресија рађање сунца“ читав правац је добио назив импресионизам. Поред Монеа, најзначајнији представници су **Едуар Мане**, **Едгар Дега**, **Огист Реноар**, **Камиј Писаро**, а у скулптури **Огист Роден**.

Уметност У Србији у 19. веку и почетком 20. века.

У првој половини 19. века уметници у Србији стварају под утицајем **неокласицизма**. Најзначајнији представници били су **Арса Теодоровић**, **Константин Данил** и **Катарина Ивановић** (*Аутопортрет*). Ови уметници су углавном радили портрете.

Средином 19. века уметници у Србији стварају под утицајем **романтизма**. Један од најзначајнијих представника романтизма био је **Ђура Јакшић** (*Девојка у плавом*). На његовим делима присутна је игра светлости и сенке.

Последњих деценија 19. века и почетком 20. века водећи правац у српској уметности је **реализам**. Сликају се пејзажи, мртве природе, жанр-сцене, као и историјске теме. Главни представници су **Ђорђе Крстић** (*Бабакај*), **Паја Јовановић** (*Сеоба Срба*, *Крунисање цара Душана*), **Урош Предић** (*Косовка девојка*).

Модерна уметност прве половинње 20. века

Фовизам

Фовизам је била прва уметничка револуција 20. века. Због снажних и интезивних боја које су користили у својим делима, уметници овог правца названи су „фовисти“, што значи „дивље звери“. На њиховим сликама облици су поједностављени и наглашена је контура предмета. Најзначајнији преставници су **Анри Матис** и **Андре Дерен**.

Експресионизам

Експресионизам је био покрет у модерној уметности који се почетком 20. века појавио у Немачкој. Експресионисти су приказивали свет онаквим каквим га виде и доживљавају. На прво место стављају лични доживљај уметника. На њиховим уметничким делима потези су изражајни и оштри, боје су контрастне и интезивне, а облици често издужени. Познати експресионисти су **Емил Нолде** и **Лудвиг Кирхнер**.

Експресионизам у Србији

Наши уметници користе изражени колорит. Током 30-тих година 20. века уметници попут **Јована Бијелића** и **Милана Коњовића** раде у експресионистичком стилу. **Надежда Петровић** је скоро цео свој сликарски опус радила у експресионистичком стилу (*Пут у Ресник*, *Косовски божури*).

Кубизам и футуризам

Кубизам је уметнички правац настао почетком 20. века. Његови творци су **Пабло Пикасо** и **Жорж Брак**. У преводу кубизам значи коцка, па су слике приказивале реалне предмете у геометријским и кубичним облицима.

Упочетку су кубистичке слике биле углавном монохромне- једнобојне, без израженог колорита и дубине простора. Кубисти су први применили **колаж** као нову сликарску технику. Познато дело Пабла Пикаса је „**Герника**“, која је инспирисана шпанским грађанским ратом када је 1937. године бомбардован шпански град Герника.

Футуризам је покрет који је настао у Италији око 1910. године. Оснивач футуризма је песник **Филипо Маринети**, који је написао футуристички манифест (проглас). Међу познатијим представницима овог правца у ликовној уметности су **Умберто Боћони**, **Карло Кара**, **Ђакомо Бала** и **Ђино Северини**. Футуризам се инспирисао динамиком урбаног живота и савременим технологијама- открићем електричне енергије, уличне расвете, аутомобила и авиона, који су утицали на нов начин живота модерног доба. Карактеристика футуристичких радова је покушај да се код посматрача стекне утисак кретања кроз ритмичко понављање линија, боја и облика. Зато су честе теме њихових слика машине у покрету (возови, аутомобили), коњске трке, бициклисти и друго.

Кубизам у Србији

Кубизам је уметнички правац који се у Србији појављује током 20- тих година 20. века. Српски уметници су радили под утицајем Пол Сезана који се сматра претечом кубизма и који је геометризовао своје облике. Многи српски уметници одлазе на школовање у Париз. Кубизам је веома изражен у делима **Петра Добровића**, а међу уметницима који су на неким својим делима примењивали кубистичке методе био је и чувени **Сава Шумановић**.

Метафизичко сликарство је покрет у уметностим који је трајао кратко, између 1917. и 1920. године. Најистакнутији представник је Ђорђо де Кирико. На сликама се појављују предмети из свакодневног живота који нису повезани. Комбиновали су необичне мотиве- пејзаже, грдске ведуте, и фигуре инспирисане античком статуама. Бавили су се нереалним светом, као оним из бајке. Ови радови су тајновити и мистериозни, подсећају на позоришну сценографију у којој нема живих глумаца.

Дадаизам је уметнички правац који је настао у Швајцарској и који је трајао од 1916. до 1922. године. Настао је као реакција уметника на рушење хуманих вредности цивилизације губицима људских живота током Првог светског рата. Дадисти су се залагали за слободу уметничког изражавања. Користили су различита изражајна средства (нпр. асамблажи), често предмете из свакодневног живота, које су стављали у необичан простор, дајући им нови смисао. Један од најзначајнијих представника је уметник **Марсел Дишан** (*Фонтана*).

Надреализам је покрет у уметности који је настао у Паризу 20-тих година 20. века. Сlike су израз снова, халуцинација и маште, настају у замршеним лавиринтима подсвести уметника. Међу познатим представницима су **Салвадор Дали** (*Упорност сећања*), **Рене Магрит**, **Хуан Миро** и други.

Надреализам и дадаизам у српској уметности појавили су се 20-тих година 20. века у Београду. 1921. године оснива се у Загребу сличан покрет „**Зенитизам**“. Познат је и часопис „Зенит“, који је био један од авангардних часописа на територије тадашње Југославије. Утицај метафизичког сликарства и надреализма се показује на делу **Милене Павловић Барили**, која је излагала своја дела у Европи и Америци. Уметник **Радојица Живановић Ное** припадао је *Београдским надреалистима*.

Апстрактна уметност је правац у уметности који настаје почетком 20. века. На сликама су нестали предмети, само су приказани ликовни елементи- боје линије, апстрактни облици који немају везе са реалним светом. Најпознатији представници су **Пит Мондријан, Казимир Маљевић, Василиј Кандински.**

Савремена уметност 50-тих година 20. века

Након Другог светског рата многи уметници су прешли из Европе у Америку, а град Њујорк је постао уметнички центар света, преузивши ту улогу од Париза.

Апстрактни експресионизам је уметнички правац који се развијао између 1950. и 1960. године у Америци. Најпознатији представник је **Џексон Поллок**. Радови су реализовани без претходних скица и настају из покрета руке самог уметника. Сликаство је акција или чин.

Енформел је уметнички правац који се појављује у Европи. Одлике енформела су истраживање материје, текстуре и облика. Уметници најчешће сликају густим наносима боје, а неретко гребу платно или са бојом мешају материјале попут песка, гипса и малтера. Најзначајнији преставници су Француз **Жан Дибифе** и Шпанац **Антони Тапијес**.

Поп-арт је уметност која као мотив и инспирацију користи производе масовне производње. Представници овог правца су **Рој Лихтенштајн** и **Енди Ворхол** (*Туркизна Мерлин*).

Хиперреализам је уметнички правац у којем се уметници баве истраживањем реалистичког представљања до фотографске тачности, често комбинујући сликарске технике са реалним предметима правећи илузију стварности.

Оптичка уметност или оп-арт је правац заснован на специјалној техници која има за циљ да код посматрача срвори илузију кретања у простору помоћу линија, боја, контраста и специфичног начина компоновања елемената. Најпознатији представник је **Виктор Вазарели**.

Савремену архитектуру одликује употреба нових грађевинских материјала. Водећи савремени архитекти су **Френк Гери, Ренцо Пјано, и Јерн Уцон** (*Зграда опере у Сиднеју*).

Брутализам је стил у архитектури који се развија у другој половини 20. века. Карактеришу га грубе и масивне бетонске грађевине једноставне форме. Посебно је карактеристичан за архитектуру бивше Југославије (*Западна капија града, Нови Београд*).

Еко-архитектура се интензивно развија у 21. веку са циљем очувања животне средине и природних ресурса. Ове грађевине често користе обновљиве изворе - сунчеву топлоту, енергију ветра – самостално производећи струју и топлу воду. Често се у изградњи користе рециклирани материјали и зелене површине (*Зелени зид савремене зграде уметничке школе у Сингапуру*).

Савремена уметност у Србији

Социјалистички реализам (соцреализам) је правац који се развија након Другог светског рата. Мотиви на сликама су сцене из народноослободилачке борбе, као и теме обнове и изградње државе. Међу најпознатијим представницима се истичу **Ђорђе Андрејевић Кун** и **Божа Илић**.

У другој половини 20. века развијају се и други правци као што су: енформел, нова фигурација, магично и фантастично сликарство. Међу бројним истакнутим уметницима су **Петар Лубарда, Петар Омчикус, Миодраг Протић, Мића Поповић, Владимир Величковић, Леонид Шејка, Даво Ђурић** и други.

Концептуална уметност

Концептуална уметност је уметност идеје. Замисао о томе како дело треба да изгледа и коју поруку треба да преноси је важнија од самог дела. У концептуалну уметност спадају инсталације, перформанси, боди-арт, ленд-арт, минимална уметност, видео уметност и компјутерска уметност.

Минимална уметност или минимал-арт је правац заснован на основним геометријским структурама које су стилизоване и сведене на минимум изражајних средстава.

Ленд-арт је врста концептуалне уметности у којој је успостављена веза између човека и земље. Уметници стварају на великим просторима, на језерима, у пустињама, шуми или урбаној средини. Представник познати је **Роберт Смитсон**.

Видео-арт се појавио касних 60-тих година 20. века. Подразумева пројектовање слике преко неког медија-телевизијског екрана или пројектора са ЦД-а, ДВД-а или другог носача у виду уметничке инсталације.

Концептуална уметност у Србији

Концептуална уметност и нови видови уметничког изражавања појављују се 70-тих година 20. века у Србији. Боди-арт је уметнички правац у којем уметник користи сопствено тело као објекат и предмет уметничког рада. Тело је изражајно средство којим уметник комуницира са публиком и на тај начин ствара перформанс. Једна од познатих је концептуална уметница **Марина Абрамовић**.

P.S. Ово је додатак првом делу. Лекција која иде после византијске уметности!

Романика

Развијала се у земљама западне Европе у 11. и 12. веку. Архитектуру у романици карактеришу градске **катедрале** - саборне цркве у којима су седишта бискупа, поглавара Католичке цркве. Грађене су од камена и украшене су рељефима на фасадама са хришћанским темама.

Готика

Готичка уметност настала је у Француској, а трајала је од 12. до 15. века. Готичку уметност карактеришу **високе грађевине** богато украшене скулптурама и **витражима**. Готичка архитектура је карактеристична по **преломљеном луку**, и додатно су споља ојачане **потпорним стубовима** који омогућавају раст грађевине у висину. Чувена катедрала из овог периода катедрала **Нотр Дам у Паризу**.